



Taras Kermauner

# Pomisleki Kaj je vrednota: iskanje nevidenega ali goveje prežvekovanje?

Objavljamo zadnjo kolumno, ki nam jo je teden dni pred smrtjo poslal Taras Kermauner.

## Zgodovina je negotova.

Največja je najbolj krvava; Aleksander Veliki poruši cela mesta in iztrebi cele narode, a so posledice njegovih dejanj kar najbolj blagodejne, kulturnoprodne: visoko – grško – kulturo prenese v sredo Azije, pride do fantastičnih prepajanj kultur, do preroditev duhovnih svetov, skoraj že do planetarno-globalne kulture, do helenizma. Nasprotno poskrbi tandem Španija-Katoliška cerkev za biološko likvidacijo indijanskih plemen, z zatorom njihovih kultur pa stori največji kulturocid v zgodovini; kulturocid in genocid se dopolnjujeta. Krščanski rimski cesarji skoraj izkoreninijo antično helenistično kulturo, uničujejo stavbe, kipe, civilizacijske naprave, umetnine, kot jih danes fanatični talibi v Afganistanu; katoliški Španci vzamejo visoko kulturo Indijancem, ki imajo lastno državo in vedoslovje, celo jezik. Kot so ga skušali vzeti Slovencem Nemci v drugi svetovni vojni. A en veličastni vojaški napad osvajanja se je ponesrečil, nemški v prvi in drugi svetovni vojni, drugi, grški Aleksandrov, se je uveljavil. Kje je tu gotovost? V antični kulturi, ki so jo prinašali osvajalci? Le polpismene hercegovske brigade so spomladi 1945 osvobodile Slovenijo od Nemcev, pri tem pa ravno one pobijale največ zajetih – tudi visoko kultiviranih – hrvaških domobrancev in četniških Srbov, da o slovenski desni vojski ne govorimo. Bili so ubijalci in rešitelji hkrati. Iz tega izkustva je zadnja leta življenja Marjan Rožanc izdeloval dvojni lik boga, ki je obenem hudič.

Zgodovino realizira politika. Kako bi mogla biti politika potemtakem bolj zanesljiva od zgodovine? Kmalu bo leto dni, kar so me povabili k društvu – kasneje stranki – Zares. Spoznal sem nekaj ljudi iz vodstva, še danes jih ne poznam več, nisem član stranke, nisem se udeležil nobenega njenega foruma, seje, srečanja. Kontaktiram z Majdo Širčev, Gregorjem Golobičem in Andrejem Rusom. Napisal sem jim – za strankin program – nekaj misli ali smernic; baje so bile od mnogih dobro sprejete. V njej sem zasnoval začetek, platformo neke konkretnije zamisli, ki bi jo morda podal bolj sistematično in vsebinsko, če bi prešel h konkretnemu programiranju politične smeri Zares. To bi storil pred volitvami jeseni ali pa po volitvah, če bi prišla na oblast leva politična opcija, socialdemokrati, liberalci, zaresniki. Kaj pa, če pride do velike koalicije med Janšo in Pahorjem? Ta koalicija ne bo potrebovala drugih strank, tudi zaresnikov (in seveda ljudske stranke) ne. Ideološko bi takšna koalicija temeljila na evropeizmu, malo desnem, malo levem, oboji pristajajo na kapitalizem; mar ni v Nemčiji na oblasti takšna



»Živijo, ženske!« Taras Kermauner z ženo in hčerjo.

dvojnost? V kulturi in šolstvu bi vlada udeležila bolonjsko reformo, takšen sistem in-formacije-pouka, ki daje čim več znanja za poklice, potrebne na trgu. Če je bila že desna opcija, ki vlada že četrto leto, vsedopustna do hedonistično porabniške ideologije kasnega kapitalizma (v PM – postmoderni), kako ji bo še bolj leva, ki je libertinska! Vse-bina reklam, ki najbolj vzgajajo občinstvo, od otrok do starcev, je enoumna in jasna: Zaželi si in dobil boš! Skrbi zase! Zanesi se na srečo! Ne more se ti ponesrečiti, le nas posnemaj ali voli ali obdaruj! Denar in užitek sta vse!

Ni več delavskega razreda, ki temelji na delu, tj. samoodpovedi etičnega tipa, ampak na potrošnji, na zahtevah po višjih plačah, manj dela, več socialnih ugodnosti, več dostopnosti dobrin na trgu. Komunizem je širil stare, utopične ideje, zato je v Evropi propadel. So ideje levo-desnega kapitalizma uspešne? Na kratek rok so. A na dolgi rok? Se ne spreminja človek porabnik-uživač v nekaj, kar ga v najgloblji srčki moralno načenja, izvotluje, dela življenjsko nesposobnega? V srednjem veku je elitni razred, ko ni bil na vojnah (redko), gojil vrednoto časti, dvojoj do smrti; s tem je pristajal na nekaj, kar je več vredno od življenja. Danes je najvišje vrednoteno čim bolj polaščajoče in uživajoče življenje. Tveganje se ne zavihti več do mejnega položaja, podrejeno je računu-koristi. Navsezadnje je to zmaga finančnega kapitala, a v njegovi najbolj provincialni, nizki, klavni obliki, ne v visoko sofisticirani intelektualni, ki bi imela edina možnost za temeljnije spremembe. Mali uživač, ki skrbi le za lastno rit, ostane zgolj črv v siru, za jedalec.

Tekma na slovenskem trgu – znotraj slovenske nacije – je zajedanje, skrito pod masko

nacionalističnega samoslepila. Bo res svet naredil korak naprej od današnjega brez-perspektivnega, zmedenega, v past ujetega, če bo lastnik igralnice Mulino (italijanski naslov, ne slovenski ne hrvaški) Urban Žerar, ne Cerar? In bo na Igralnici (tipično) visela hrvaška, italijanska ali španska zastava, ne pa slovenska? Bi postavil Joško Joras namesto igralnice na srečo molilni šotor za kako new age sekto, recimo za vernike zajcev in veselih kobilic? Ko bo nova Cerkev uničila vsa Bachova dela kot hudičeva in bo smel gosti svoje naravne melodije le še črni murn?

Hotel sem narediti nekaj, s čimer bi se najbolj osmešil: predlagati novim ministrom za šolstvo, za visoko šolstvo, za kulturo, morda tudi za tehnologijo, vrednostno-interpretacijski okvir, ki bi si zadal za nalogo razmišljati o razvoju sveta v smeri drugenja in ne (nacionalne, duševne, kulturne, ekonomske itn.) identitete. Takšno razmišljanje-opozarjanje bi bilo le začetek risanja nove svetovne paradigme, ki bi se obračala od identitete, tj. koristi, osvajanja, pobijanja, žretja drugih in drugega k ljubezni do drugega, tj. k sodelovanju z drugim, k preusmeritvi človekovega zanimanja od sebe kot utilitarca k drugemu kot cilju smisla, a ne tako, da bi postal ta drugi moj novi gospodar. Drugi bi bil – ravno – v tem, da bi ostal Drugi, ne pa postal vladar (ob)lastnik.

Porekli boste, to je nemogoče realizirati, niti krščanstvo tega ni zmoglo, kako bi kak Slovenec! Danes smo res drugje, ravno na nasprotni strani razvoja, za katerega se vne-mam; smo pri skrajnem pragmatizmu, individualizmu, kolektivizmu, v položaju, ko izrazov pravica, zakon, dolžnost, ljubezen, vest ne razume skoraj nihče več, vsi služijo le za maskiranje egoizma.

Pa vendar, некоč je treba začeti, postaviti prvi kamen nove zgradbe. Prvi kamen naj bi bila že slutnja zavesti, da je pot svetá, kakršen se danes nakazuje v videnjih, vznik jutranje zarje, če se smem izraziti zanosno. Če bi se človek zavedel nujne smeri, po kateri mora, da bi znova odkril namembnost, poslanstvo, nalogo, ne pa se cinično-hedonistično-uspešniško valjal po lastnem blatu, maskiranem za hiperhigieno Armanijev in Forzstruffelnov.

Učitelji danes niso usposobljeni za namen, ki ga načrtujem. Cel izobraževalni sistem ni primeren mojemu projektu. Kdo ga bo začel dopolnjevati, iskati njegovo aplikacijo, več, sam sistem ustvariti v pravilni obliki? Učitelji sami! Politiki sami! Ne nazadnje s pomočjo učencev samih. Država in spontanost, ki danes ugaša; organizacija in utopija, ki je bistvo vere in upanja. Projekt za vse, mogoče le, če vsi poprimejo zanj. »Vsi?« Že če sta več kot eden, sta že prava pot: dialog, ki se širi v polilog, v kooperacijo, v zavest, da je bolj prava čim težja pot, ne pa pot brez truda. Moja utopija je bolj realna od obljub paradiza, ki prinaša le svet polnega trebuha. Na A-kanalu hujskajo: nimamo več kaj izgubiti, pravijo delavci – kot za časa Marxa –, tako smo brez vsega; preostaja nam le, da si vse vzamemo! Šli bomo do konca! Blokiralni promet! Mleko zlivali v kloake! Oklicali splošno stavko, da bo vse blokirano in šlo k hudiču! Mi ne bomo popustili! Raje smrt kot prenizka plača! (Res?) Beremo na kakem transparentu: hočemo do visoke izobrazbe? Ustvarjati nova dela, nove naprave, nove družbene odnose, novo človekovo duševnost, nov – drug – svet? To so gesla iz preteklosti! Tudi o bogu se govori kot alibiju za pravico do treh gajb pira zastonj na mesec! Debela babuza kriči: tako ne gre več, stradamo! Kaže hladilnik, ki je skoraj poln, a v njem ni več namaza, ki so ga njeni vnuki tako radi jedli; za pir se denar zmerom najde.

Kako bo zrla name stranka Zares, če bom prišel prednjo z zamisljivo radikalnega obrata človeških vrednot, predelave človeka iz zveri (življenja-smrti, ubijalca) v čezčloveka, ki ne bo več temeljil na procesih življenja, ki je ubijanje, ampak bo iskal tretjo možnost onkraj življenja in smrti, onkraj znane, konservativnega, sicer nezanesljivo, na veri in upanju temelječo, a edino rešilno, kajti obnavljanje starega ni dovoljšen razlog za to, da bi bil nadaljnji obstoj človeštva smiseln?

Naj formuliram svoje geslo do kraja jasno: če si človek ne vrne – šele ne pridobi – smisla, potem je vse zaman in je res vseeno, ali se pokonča v vojni ali zaradi debelosti, alkoholizma, strasti nakupovanja ali iger na srečo. Danes je človek na tem, da se zaigra; da kot avtist sam sebe pojé. Naslednja stopnja človekovega »napredka« je avtokanibalizem kot najbolj užitek polna in duhovita avtodestrukcija. ■